

Др Јожеф Салма *

О КОДИФИКАЦИОНОМ ИСТОРИЈАТУ МАЂАРСКОГ ГРАЂАНСКОГ ПРАВА И О НОВОМ МАЂАРСКОМ ГРАЂАНСКОМ ЗАКОНИКУ

У првом делу рада се разматрају основне тенденције развоја кодификације мађарског грађанског права у периоду репрезентативног и грађанског друштва. Други део је посвећен новом Мађарском грађанском законнику (2013/14), садржају, његовим методима регулисања и односу према ванкодекском грађанском законодавству, о временском дејству – прихватању теорије о будућем дејству. Истиче се тежња законодавца за потпуношћу, тако да су обухваћене све области грађанског права према пандектном систему – лично право, право привредних друштава, с правом удружења грађана, породично право, облигационо и наследно право. Према основним начелима, прихвата се начело равноправности странака у грађанскоправним односима, без обзира да ли су физичка или правна лица, начело савесности и поштења, забране изигравања права. Породично право је вођено посебним начелима, везаних за заштиту брака, породице и деце. Уговорно право је вођено слободом уговарања уз ограничење добрих обичаја и морала. Деликтно облигационо право је вођено начелом опште забране проузроковања штете другом, начелом потпуности накнаде, како материјалне тако и нематеријалне штете. Уговорна одговорност је засебно уређена, посебним правилима, тако да се правила деликтног права сходно примењују у тој материји ако посебна правила о уговорној одговорности што друго не предвиђају. Регулишу се и остали извори облигација, неосновано обогаћење, незвано вршење туђих послова, једностране изјаве воље и хартије од вредности. Позивање на наслеђе остварује се по основу уговора о наслеђивању, тестаментa и закона. Тестаментарна слобода се ограничава правилима о нужном делу. Прихвата се систем преласка имовине по сили закона од тренутка смрти оставиоца. Држава наслеђује ако нема ни уговорних, ни тестаментарних нити законских наследника.

* Аутор је редовни професор Правног факултета Универзитета у Новом Саду, j.salma@pf.uns.ac.rs.

Кључне речи: *Историјат кодификације мађарског грађанског права. – Кодификација новог Мађарског грађанског законика. – Методи кодификације. – Однос ванкодекских закона и Кодекса. – Примена инкорпорационе теорије. – Трговинско и грађанско право.*

1. РАЗВОЈНЕ ТЕНДЕНЦИЈЕ

У кодификационој историји мађарског грађанског законодавства, с обзиром на тип кодификација, запажају се два периода.

Први период везан је за епоху тзв. *репрезентативног (сталешког) друштва*, чије се законодавство назива и рано-, односно касно-феудалним типом кодификација. Основна кодификациона карактеристика је у том периоду насталих кодификација у Мађарској да садрже *два типа норми*.

Први тип је тзв. *краљевско декретално право*, тј. зборници краљевских едикта.¹ Садржи и јавноправне и приватноправне норме. То право је у зборницима објављивано по историјском редоследу, при чему доцнији није укидао важење ранијих норми, будући да се нису односили на исту материју, тј. тип правних односа. Називали су се конституционалним, битним законима (*sarkalatos törvények*). То је било слично англосаксонском конституционалном праву, тзв. историјском уставу који није карталног карактера, и састојао се у низу важних закона донетих у различитим периодима. Што значи да кодекс не настаје одједном, у једном систематском акту, већ га чине временски дистанцирани акти.

¹ Вид. L. Erdélyi, *Magyarország törvényei Szent Istvántól Mohácsig* (Закони Мађарске од Св. Стефана до Мохача), Budapest 1942; Bónis György, *Hűbériség és rendiség a középkori magyar jogban* (Сталези у средњовековном мађарском праву), Koloysvár, 1945; Eckhardt Sándor, *Magyar állam- és jogtörténet*, Budapest 1946; I. Zajtai, Sur le rôle du droit romain dans l'évolution du droit hongrois, y: *Studi in memoria di P. Koschaker*, II. Milano 1954, 181–211; *ibid*, Beiträge zur Rechtsvergleichung – Ausgewählte Schriften, eingeleitet und hrsg. Von K. E. Kreuzer, Tübingen 1976, 16–41; *ibid*, “L'importance de l'évolution de l'ancien droit hongrois au point de vue de la théorie de sources”, *Revue internationale de droit comparé*, Paris 22/1970, 477–488; A. Szentirmai, Der Einfluss des byzantinischen Kirchenrechts auf die Gesetzgebung Ungarns im XI.–XII.– Jahrhundert, y: *Jahrbuch der österreichischen Byzantinischen Gesellschaft*, 10/1960; I. von Krajner, *Die ursprüngliche Staatsverfassung Ungarns, seit der Gründung des Königstums bis zum Jahre 1382*, Wien 1872; B. Schiller, *A Hármaskönyv jogforrása* (Доктрина Трипартиума о изворима права), Budapest 1902; G. Hamza, Das „Tripartitum“ von István Werbőczy als Rechtsquelle, Bemerkungen zur Rechtsquellenlehre in der europäischen Rechtsgeschichte, y: *Iura Antiqua-Iura moderna*, Festschrift für F. Benedek zum 75. Geburtstag, Pécs 2001, 87–98; *ibid*, Studien über István Werbőczy (hersg. Von Gábor Hamza unter mitwirkung von Á. Boóc und Cs. Buzády) Budapest 2001, 49–63, и др.

Други тип норми је зборник правних обичаја.² Однос између та два типа норми је такав, да обичајне норме кодекса (у истоветном периоду у француским рано– и каснофеудалним кодексима: *cotumes*, а у немачким земљама: *Gewohnheitsrecht*) „бришу“ декретално право. Другим речима, по методу примене, приоритет су имали обичајна правила. Тек ако она нису била у сукобу с декреталним правом, долазило је до његове примене.³

Ова структура права (симбиоза јавног и приватног) и метод супсидијарне примене, није била карактеристична само за мађарско право – епохе раног и каснофеудалног друштва Мађарске, већ и свих својевремених држава тадашње Европе. Декретално право Мађарске било је готово конвергентно декреталним правима других европских држава. Савременим језиком кодификационог права, помало неадекватном аналогијом, рекли бисмо да је декретално право било оно што данас називамо заједничким европским правом (*aqui communitaires*). Извор декреталног права је у државној законодавној делатности. То је у фази апсолутне монархије била искључива надлежност краља, тј. монарха. У каснофеудалном развоју, међутим, дошло је до формирања конкурентске законодавне надлежности краљевских едикта у корист репрезентативног парламента и тиме и до ограничења краљевске централне и апсолутне (законодавне) власти. Обичајно право није било израз државне законодавне делатности, оно је настајало изван ње, дугим истоврсним понашањем субјеката права у истим ситуацијама, о чијем садржају и примени је постојала општа свест.

Најзначајнији мађарски кодекс каснофеудалног мађарског права је *Werböczy* –јев (Вербеци) *Tripartitum* (*Tripartitum corpus nostram Hungaricam*)⁴ из 1514. године,⁵ који је написан на латинском језику, достављен краљу (II. Ulászló, иначе пољског порекла), ради давања краљевске сагласности који је био услов ступања на снагу. Сагласност није дата, стога формалноправно кодекс није ступио на снагу.

² Вид. нпр. Mezey Barna, *Magyar Jogtörténet (Историја мађарског права)* Osiris Kiadó, Budapest 1997 (с бројним доцнијим издањима), *ius consuetudinarium*, 74.

³ Упор. Kecskés László, *A polgári jog fejlődése a kontinentális Európa nagy jogrendszerében (Развој грађанског права у великим правним системима континенталне Европе)*, HVG/ORAC, Budapest 2009, 42–130.

⁴ О историјату: Bónis György, *a Hármaskönyv keletkezése és szerkezete (Настанак и структура Трипартита)*, у: Werböczy István, *Tripartitum, Latin-magyar kétnyelvű kiadás (Трипартит, Двојезично Латинско-мађарско издање)*, репринт издање према издању из 1894, од стране издавача Téka у Будимпешти 1990. године, X–XIII.

⁵ Поводом 500 година од објављивања Werböczy-јевог Кодекса, у родном месту аутора кодекса, у Werböcz-у (данас у Украјини), одржано је међународно научно саветовање поводом историјског значаја кодекса, на коме је предавање одржао Gábor Hamza редовни члан Мађарске академије наука.

Али је кодекс у преписима достављен свим судијама у земљи и тако је у судској пракси добио примену, све до грађанског периода. Кодекс је садржавао систематски уређени зборник декреталног права, као и обичајног права, како јавноправног (појам *populus hungarorum*-а) тако и приватноправног карактера (нпр. породица, брак, наслеђе). Са приоритетом примене правила обичајног права. Кодекс је објављен и у Бечу (*Wien*) 1517. године, на латинском језику, а доцније је у *Kolozsvár*-у (данашњи Клуж у Румунији), на мађарском језику. Допуне кодекса (наставци нових обичаја) су објављене под називом *Approbata*. Током времена Вербецијев *Trinartum* објављен је у више од 100 издања на мађарском, али и на већини европских језика, укључив и преводе на хрватски и на српски језик (потоњи 1906. године).

Друга фаза тенденцијалног кодификационог развоја је обележена у *грађанском периоду*, почев од *Széchenyi*-јевог (Сечењи) либералног законодавства тридесетих година 19. века, а посебно почев од грађанске револуције 1848, с идејом о равноправности свих грађана пред законом и укидању привилегија, односно привилегованих права у корист појединих сталеза.

У време Сечењијевог законодавства (до 1834), тада још репрезентативни парламент (*Országgyűlés*), доноси бројне *модернизационе законе* цивилноправног карактера, као што је Закон о рударству, закони о појединим врстама привредних друштава, Закон о експропријацији – с правичном накнадом за одузету непокретност с циљем општег интереса (нпр. изгарање мостова). Од тада *прецедентно право* Врховног суда (*Curka*) добило у правностваралачкој делатности свог „конкурента“, парламент, те долази до раздвајања судске и законодавне власти. У деловима правних односа уређених законом се више не примењују прецеденти врховног суда, већ донети закони. Године 1848. парламент је донео *XV Закон* који *укида феудалне привилегије и предвиђа доношење грађанског законика*. Од 1849. године долази до увођења апсолутне монархије, тако да се на целој историјској територији Мађарске проширује примена Аустријског општег грађанског законика (1811). То је трајало све до 1861. године. Тада је формирана *привремена Земаљска законодавна скупштина* (*Országbírói értekezlet*), која је донела *начела грађанског права* (*Ideiglenes Intézkedések*)⁶ са неких 250 параграфа. Важнија норма тог кодекса је конституционалног карактера – према којој мађарски парламент преузима законодавну надлежност. Један од резултата тог привременог кодекса, као и доцније конституционалне Нагодбе из 1867. године био је и *Трговачки законик* из 1875. године

⁶ Вид. нпр., Mezey Barna, *Magyar Jogtörténet (Историја мађарског права)* Osiris Kiadó, Budapest 1997 (с бројним доцнијим издањима), 117.

по узору на немачко трговачко право. Привремени мађарски цивилни кодекс из 1861. године је укинуо примену АОГЗ-а, али је *задржао примену Закона о земљишном књигама* из 1855. године, који је током друге половине XIX века допуњен и измењен одговарајућим законом Мађарске. У области породичног права, које је већим делом регулисано правилима канонског права, *грађански брак* је уведен законом из 1896. године. Карактеристика друге фазе је у *раздвајању цивилно-правних од јавноправних прописа*. АОГЗ је у нерегулисаним доменима грађанског права и изван земљишнокњижног права остао дуго у важности, преко *адаптираног прецедентног права* Врховног суда.⁷

Након нагодбе (1867) почели су радови на кодификацији грађанског права. У другој половини XIX века, све до краја тог века, настали су кодекси по *деловима* грађанског права, узев по пандектној систематизацији,⁸ осим тзв. општег дела. Тако су настали део кодекса о облигационом праву (*Apáthy*, 1883, по угледу на дрезденски Предлог Облигационог права из 1866, као и на швајцарски ЗОО из 1881), стварног права (*Endre Halmossy*, 1882), породичног права с правима лица (*Benő Zsögöd* 1882), наследног права (*István Teleszky*, 1882, *Szászy Schwary Gusztáv*, 1896). Први *целовити* предлог кодекса настао је 1900. године, који је по угледу на немачки Грађански законик из 1896/1900. године садржавао и општи део. Претходница овог нацрта био је целовити Преднацрт из 1895. године и настала је за време министра правде *Erdélyi Sándor*-а, као резултат рада кодификационе комисије на чијем челу је био *Szászy Schwary Gusztáv*. Предлог МГЗ-а из 1900. године састојао се из четири дела: први – право лица и породице; други – облигационо право; трећи – стварно право, и четврти, наследно право. Доцнији целовити Нацрти (1913,1914), односно Предлог МГЗ (1928 – *Magánjogi törvényjavaslat – Szászy Béla*, у облигационоправном делу са значајним утицајем швајцарског законика о облигацијама), насталих током прве половине XX века, нису садржавали општи део, дакле општа правила о правним пословима, већ су та правила обухваћена регулативама општег дела уговорног облигационог права. Ипак, још један изузетак чини пројекат о општем

⁷ Вид. нпр. József Szalma, Die Einfluss des ABGB in der Rechtsprechung des ungarischen Obersten Gerichtshofes (Curia), Präzedentien zum Schadenersatz in der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts, у: Festschrift für Wilhelm Brauner zum 65. Geburtstag, Rechtsgeschichte mit internationaler Perspektive (Hrsg. Von G. Kohl, Chr. Neschwara und T. Simon, Wien 2008), 671–686.

⁸ Вид. нпр., Hamza Gábor, A modern jogrendszer tagozódása és a római jogi tradíció (Структура модерних правних система и римскоправна традиција), Állam és Jogtudomány, Budapest, бр. 40/2004“ 1–19; *ibid*, Beitrag zur Geschichte des Bürgerlichen Rechts in Ungarn, у: Hundert Jahre Bürgerliches Gesetzbuch, Entwicklung des Privatrechts im deutschen und Mittel-Europäischen Sprachraum seit dem Inkrafttreten des BGB, Budapest, ELTE ÁJK, 2006, 11.

делу Мађарског грађанског законика романисте *Pál-a Hoffmann-a* из 1871. године, и *Elek-a Gyóry-ja*, 1880. по угледу на Грађански законик краљевине Саксоније из 1863. године.⁹

Синтетички изражено, док су током друге половине XIX века настали пројекти партикуларних делова МГЗ, у првој половини XX века пак, целовити пројекти кодекса. Но, сви ови нису ступили на снагу, иако су били на завидном кодификационом нивоу. Најзначајнији је међу њима предлог МГЗ-а из 1928. године који је расправљао и парламент и чија су правила примењивана у судској пракси.

У тзв. социјалистичком периоду (тј. у периоду *октроисане административно-дистрибутивне привреде*), припреме за доношење МГЗ започете су 1953. године, кодекс је усвојен у парламенту 1959. године, а ступио је на снагу 1. маја 1960. године. Он је више пута реформисан у периоду до промене система, с покушајем реформе привредног система, нарочито 70-их и 80-их година. Кодекс је носио утицаје Швајцарског закона о облигацијама, Предлога МГЗ-а из 1928. године, као и Грађанског законика Совјетске Русије из 1922. године. По структури, први део су чиниле уводне одредбе, други део је обухватао право лица, без одредаба породичног права које је уређено засебним кодексом из 1952. године, трећи део је садржавао стварно право, четврти део облигационо право, а пети део наследно право. МГЗ из 1959. године је преведен и на српски језик и објављен у едицији страног права Института за упоредно право у Београду.

2. ИНИЦИЈАТИВА ЗА ДОНОШЕЊЕ НОВОГ МГЗ, КОДИФИКАЦИОНИ ПРИНЦИПИ, САДРЖАЈ И СТУПАЊЕ НА СНАГУ КОДЕКСА

2.1. Кодификациони принципи

Након *промене система*, односно преласка с планске на *тржишну привреду* (1988) МГЗ је претрпело преко 100 измена, у периоду до доношења одлуке о рекодификацији (1998). Ради омогућавања промене система, донети су бројни ванкодексни закони, нпр. Закон о привредним друштвима, Закон о забрани нелојалне конкуренције, итд. Научну иницијативу за поновну кодификацију, прекобројних научних саветовања савеза правника, дали су академици *Attila Harmathy*¹⁰ и *Lajos Vékás*¹¹ током 1992/3. године. Образложење је било

⁹ Вид. у: Gábor Hamza, *Origine e sviluppo degli ordinamenti giusprivatistici moderni in base alla tradizione del diritto romani*, Andavira editora, Edicion Santiago de Compostela, 2013, 349, 350.

¹⁰ Вид. нпр. Harmathy Attila, *Process of Transition and Commercial Law in central and Eastern Europe*, у: Yiegel, Sh Lerner (Hersg. *New Developments in International and*

да је потребна темељна реформа важећег кодекса, односно његова рекодификација,¹² пошто би пуке партикуларне измене довеле до неконзистентности, што се показало тачним. До пуноправног пријема у ЕУ (2004), Мађарска је хармонизовала и своје приватно и јавно право с дотадашњим комунитарним правом ЕУ.

Комисија за рекодификацију, односно *Главни одбор* је формиран одлуком Владе 1998. године на чијем челу је до довршетка кодекса и усвајања у Парламенту (2014) био академик *Lajos Vékás* редовни професор Правног факултета Универзитета *Eötvös Lóránd* (ELTE ÁJK) у Будимпешти.

Формиран је и четворомесечни *научни часопис* под насловом *Кодификација (Kodifikáció)* у коме су објављивани теоријски и практични ставови о начелним и појединим питањима (институтима) кодификације. Објављивана су бројна научна и систематска дела поводом кодификација. Најзначајнији часописи (*Jogtudományi Közlöny* – часопис Мађарске Академије наука за правне науке, *Magyar Jog* – часопис Савеза правника, *Gazdaság és Jog* – Привреда и право и др.), зборници радова правних факултета редовно су објављивали научне и стручне радове и расправе из области цивилне кодификације, односно кодификационе теорије. Такође и земаљска и међународна саветовања цивилиста организовани од појединих факултета у Будимпешти, Мишколцу, Сегедину и др. посвећивали су пажњу тематским проблемима кодификације, нпр. о праву инсолвенције, рекламном праву, праву конкуренције, грађанскоправној одговорности и др., имајући на уму конвергентна (институције), правила европског грађанског права, ЕУ смернице у области цивилног нпр. потрошачког права и др.) и дивергентна обележја цивилног права у поступку хармонизације. Како на будимпештанским, тако и мишколцским саветовањима поред учешћа из Немачке, Аустрије и др., позивани су и професори цивилисти из земаља окружена, нпр. из Србије, Словачке. При рекодификацији вођено је посебно рачуна о начелним ставовима Врховног суда (Курије) и уопште судске праксе.

consumer law, Oxford, 1998, 367–382; *ibid*, Entwicklung des Ungarischen Privatrechts, у: Hundert Jahre Bürgerliches Gestybuch, Entwicklung des Privatrechts im deutschen und Mittel- Osteuropäischen Sprachraum seit Inkraftreten des BGB, Budapest, Eötvös Lóránd-Universität, Fakultät für Stats- und Rechtswissenschaften, 2006, 56–66.

¹¹ Вид. *Vékás Lajos*, Szükség van-e a kereskedelmi magánjogra (Има ли потреба за засебним трговинским приватним правом), *Magyar Jog*, Budapest, бр. 4/1998, 705–714.

¹² Вид. и *József Szalma*, Rekodifikation des ungarischen Bürgerliches Gesetzbuches beginnend dem Jahre 1998, *Annales Universitatis scientiarum Budapestiensis de Rolando Eötvös nominatae, Elte Ájk*, Budapest, Tomus XLI–XLII/2000–2001, 57–69.

Кодификациони принципи, формулисани од стране председника Главног одбора академика *Vékás-a*,¹³ уз учешће главног одбора, објављени у званичном службеном листу (*Magyar Közlöny*) били су: 1. *целовитост* кодификације, тзв. кодексна особина. То је значило да у кодексу треба обухватити све класичне области цивилног права (по пандектном систему), укључив и статусни и динамични део трговачког права, као и породично право који су у периоду почетка кодификације били део посебног законодавства. Међутим, кодекс оставља простор посебном законодавству тамо где је, осим кодексног начелног уређења, потребна ближа ванкодексна законска регулатива. На пример, у области права конкуренције, земљишних књига, радних односа, уговора о раду, ауторског и проналазачког права, и др.; 2. метод *равноправности* је значио да су у цивилноправним односима сви грађани, односно правна лица равноправни, међу њима нема субординативног односа; 3. *слобода уговарања* је значила да су грађани и привредна друштва слободни у закључивању уговора, чије су границе у добрим обичајима и императивним прописима. Следствено, кодекс садржи *диспозитивне норме*, што значи, да примена закона долази до изражаја ако странке другачије не уговоре. Али у области проузроковања штете садржи и императивне норме, као што је она о општој забрани проузроковања штете другом; 4. *заштита права личности и породице*. Повреда личних права се санкционишу обавезом накнаде имовинске и неимовинске штете, као и забраном даље повреде. У кодекс се уводе модернизована правила раније одвојеног Закона о породици и браку, али са засебним уводним начелима; 5. *књижна подела по пандектној систематизацији*. Поједини делови кодекса, нпр. лично право (права личности, статус физичких и правних лица), породично, наследно, облигационо право, су релативно одвојени по појединим књигама; 6. *домаћи и упоредноправни узор*. За основу новог МГЗ послужио је од 1989. године темељно реформисани МГЗ из 1959, затим МТЈ из 1928. и новије такође после 1989. године реформисано или ново донето посебно законодавство: Закон о породици и браку, Закон о привредним друштвима, Закон о земљишним (катастарским) књигама, Закон о забрани нелојалне конкуренције, Закон о јавним бележницима и др. Од иностраних није послужио ниједан, као искључиви узор, већ је вођено рачуна о упоредним кодексима, и њиховим реформама. Посебно, немачког Грађанског законика,¹⁴ реформисаног између 2001–2005. године, нарочито у области облигационих односа, Холандског ГЗ (у области

¹³ Вид. Vékás Lajos, Az új Ptk. koncepciója és tematikája (Концепција и тематика новог Грађанског законика), *Magyar Közlöny* (Службени лист Мађарске), különszám (посебан број), Budapest 2003. febr. 10.

¹⁴ Вид. Hundret Jahre Bürgerliches Gesetzbuch – Entwicklung des Privatrechts im deutschen und Mittel-Osteuropäischen Sprachraum seit dem Inkrafttreten des BGB (13–14. Oktober 2000), Budapest, Eötvös Loránd Universität, Fakultät für Staats- und

књижне поделе), Аустријског општег грађански законика (у последње две деценије са преко 70 измена), у области двострано теретних уговора, предуговорне одговорности, итд.; 7. *хармонизација с европским смерницама*, и картама је извршена у области заштите људских права, у области потрошачких права и др. Поступак кодификације започет 1998. године завршен је почетком 2013. године, усвојен је у парламенту марта 2013, а ступио на снагу 15. марта 2014.¹⁵

Важнија питања која су дискутована у кодификационој теорији била су постављена око инкорпорације статусног права привредних друштава. Било је становишта да ту материју треба оставити у ванкодекском закону о привредним друштвима, због тога што је та материја подложнија променама. Превагло је становиште кодификационе комисије да се та материја ипак унесе у кодекс. У погледу било једностраначких, било обостраначких привредних, односно трговачких уговора одлучено је такође да се инкорпоришу у део књиге о облигацијама, унутар појединих облигационих уговора заједно са грађанскоправним уговорима у ужем смислу. Међу њима су укључени и мешовити уговори као што су факторинг, лизинг, мада је било примедба да су ти уговори у „развоју“, и да их не би требало регулисати. Ти уговори нису унети ни у реформисани немачки BGB. Спорно је било шта и у којој мери треба унети одредбе партикуларног, ванкодекског законодавства. У том погледу је поступљено на различите начине, у зависности од значаја материје за друштво и привреду. На пример, Закон о породици и браку и Закон о привредним друштвима су у целини инкорпорисани, наравно, с одговарајућим модификацијама, тако да су ти закони, ступањем на снагу Грађанског законика престали да важе. За разлику од тих закона, пошто су у кодекс пренета само њихова основна начела као код Закона о евиденцији права на непокретности, остаће у детаљима у важности. Такође, у теорији су изнета међусобно супротстављени теоријски ставови о томе да ли у кодекс треба унети макар основне одредбе уговора о раду. Аргументи у прилог томе били су да важни и велики континентални кодекси (француски Code civil, немачки Грађански законик, BGB, швајцарски Закон о облигацијама редом ре-

Rechtswissenschaften, Bibliotheca Iuridica–Acta Congressum, Herausgegeben von Gábor Hamza, Budapest 2006, 131.

¹⁵ Вид. нпр., Polgári Törvénykönyv – 2013. évi V. törvénykönyv a Polgári Törvénykönyvről (вид. Закон из 2013. године о грађанском законнику), Patrocínium, Budapest 2014. У међувремену су објављени бројни и опсежни *коментари* од којих су неки са тзв. огледалом – паралелом с одредбама ранијег МГЗ. Вид. нпр., *A polgári törvénykönyv magyarázatokkal* (нови МГЗ с објашњењима), редакција: Vékás Lajos, сарадник: Gárdos Péter, Complex Wolters Cluwer, Budapest 2013, 1086; *A Polgári Törvénykönyv* (Грађански законик), с поређењем одредаба новог МГЗ-а с одредбама МГЗ из 1959, са Законом о привредним друштвима из 2006. и с одредаба Закона о породици из 1952; приредио Gárdos Péter, Complex Wolters Cluwer, Budapest 2013, 813.

гулишу уговор о ради и служби (потоњи чак и колективне уговоре), да је уговор о раду цивилноправне природе, Комисија се одлучила да тај уговор не унесе у кодекс, и да га „остави“ Закону о раду, који је у међувремену, још пре ступања на снагу ГЗ темељно реформисан.

2.2. Садржај кодекса

Прва књига садржи *уводне одредбе* (од пар.1:1 до пар. 1:6), с принципијелном одредбом да овај закон уређује на основама равноправности основне имовинско– и лично правне односе лица (1:1). Одредбе овог закона треба тумачити у складу с уставом. Грађанскоправни односи се имају тумачити у складу с овим законом (1:2).¹⁶ Закон прописује обавезу поштовања начела савесности и поштења, (1:3). У грађанскоправним односима треба поступити тако како се у датим околностима очекује (1:4). Забрањује се злоупотребу права. (1:5). Ако закон другачије не прописује, законом гарантована права, остварују се правосудним путем. (1:6).

Друга књига садржи одредбе *о човеку као субјекту права* (од пар. 2:1 до пар. 2–55). Први део садржи одредбе о правној способности, други о пословној способности, трећи о правима личности и четврти део о заштити ауторског права и права индустријске својине.

Трећа књига садржи одредбе *о правним лицима* (од пар.3:1 до пар. 3:406). Први део се односи на *општа правила о правним лицима*. Први наслов садржи општа правила, други се односи на оснивање правних лица, трећи на органе и на заступање правних лица, четврти на гаранције за законито функционисање правних лица, пети на промену, раздвајање правних лица, као и на њихов престанак без правног следбеника. Други део регулише правни положај *удружења*. Трећи део обухвата одредбе *о привредним друштвима* са заједничким правилима, појединим врстама као што су холдинг, друштво с ограниченом одговорношћу, акционарско друштво и др. Четврти део регулише *задруге*. Пети део се односи на спајање привредних друшта-

¹⁶ Напомена: Мађарска је донела 25. априла 2011. *нови Устав*. Вид. нпр. Magyarország Alaptörvénye (Устав Мађарске), Patrocinium, Budapest 2013, 1–44. Устав је комбинација *историјског* и *карталног*. Потребно је напоменути, да је Мађарска донела читав низ хармонизованих *прописа у области јавног и приватног права*, као што је Закон о држављанству, Закон о Мађарима који живе у суседним државама, Закон о народном плебисциту, Закон о уставном суду, Закон о заштити зачетка, Закон о заштити породице, Закон о правима мањина, Закон о слободи савести и слободи вероисповести, Закон о слободи штампе, Закон о слободи удруживања, Закон о функционисању партија, Закон о слободи окупљања, Закон о функционисању цивилних друштава, Закон о штрајку, Закон о једнаком третману и помоћи ради постизавања једнаких шанси, и др. Ови закони су продужени делови Устава. Вид. Alkotmányjogi törvénygyűjtemény (Зборник законских прописа из области уставног права), Patrocinium, Budapest, 7–279.

ва. Шести део регулише оснивање, врсте, правни положај фондација. Седми део уређује учешће државе у грађанскоправним односима.

Четврта књига је посвећена регулативама *о породици* (од пар. 4:1 до пар 4:244). *Први део* садржи *основна начела* која се односе на посебну заштиту брака и породице, заштиту интереса деце, о равноправности брачних партнера, о правичности у породици с циљем заштите интереса слабије стране. *Други део* регулише *брак*. Први наслов се односи на настанак брака. Брак настаје сагласном изјавом мушкарца и жене учињеном пред матичарем да између себе закључују брак. Потребно је присуство два сведока. Брак се склапа у званичним просторијама локалне самоуправе, изузев ако су будући брачни партнери тражили, а месни јавни бележник то дозволио, у другој просторији, без присуства јавности. Други наслов се односи на неважност брака. Брак је без дејства, ако су га склопили малодобна лица. Малолетном лицу старијем од 16 година орган старатељства под законом прописаном условима може дати сагласност за закључење брака. Ништав је и брак који је закључен од стране лица која су лишена пословне способности и налазе се под старатељством. Ништав је и брак који је склопљен у стању без способности расуђивања. Ништави су и бракови између сродника у правој линији, брата и сестре, брата брата и сестре сестре (изузев ако за то да сагласност јавни бележник због зачетог детета) и између усвојеника и усвојиоца док траје усвојенички правни однос. Ништав је и брак ако један од брачних другова у време закључења брака остао у ранијем браку. Трећи наслов регулише престанак брака, при чему разлози могу бити смрт један од брачних партнера, на основу судског развода. Пре развода на сопствену иницијативу или на иницијативу суда, пре или за време бракоразводне парнице, ради споразумног решавања спорних питања могу се обратити поступку посредовања. Споразум постигнут у поступку посредовања странке могу унети у акт о судском поравнању. Разлози развода су потпуно и непоправљива поремећеност брачних односа. Сматра се да је то случај када је претходно престала заједница живота и када нема изгледа да се поново успостави. Суд ће развести брак без испитивања околности поремећености брачног односа, ако су странке, развод тражиле дефинитивном неупливисаном сагласном одлуком. Овакав споразумни развод може се остварити уз додатни услов да су се брачни другови претходно споразумели о чувању и васпитању малодобне деце, вршењу родитељских права, о одржавању родитељских веза с дететом од стране родитеља који живи одвојено, о употреби заједничког стана, као и о супружанском издржавању, уколико такав захтев постоји. Код развода брака потребно је имати на уму интересе заједничке деце. Четврти наслов односи се на личне односе брачних партнера, као што је узајамна верност, дужност сарадње и узајамне помоћи. У погледу брачног

живота и породице брачни партнери одлучују сагласно, а у погледу ствари које се тичу личности, самостално, али у интересу породице. Код одлучивања морају имати на уму како интересе деце тако и узајамне интересе. Место становања брачни партнери одређују сагласно, презиме по избору према закону предвиђеним варијантама (задржати своје, додати презиме партнера, узети презиме партнера). Пети наслов садржи правила о брачном издржавању чије је основно правило да у случају престанка заједнице живота од брачног партнера, у случају развода од бившег брачног партнера може затражити издржавање (бив.) партнер, који сам, без своје кривице, није у стању да се издржава. Шести наслов регулише имовинске односе између брачних партнера. Основно је правило, да брачни партнери могу своје имовинске односе уредити брачно имовинским уговором. Тим уговором брачни другови могу изабрати режим имовине који желе (режим заједничког стицања, режим одвојености имовине). Услов пуноважности поред форме је и сагласност органа старатељства, ако брачни друг није навршио 18 година живота. О закљученим брачно-имовинским уговорима води се земаљска евиденција. Уговор се може модификовати. Уколико брачно-имовинског споразума нема, за време трајања брака, односно заједнице живота, примењују се правила о брачној имовинској заједници, тј. законски режим заједничке имовине. Заједничка имовина престаје ако су је брачни партнери за будуће уговором искључили, ако је суд на захтев било ког партнера, за време постојања заједнице живота укинуо, или када је заједница живота престала. Заједничка имовина се може укинути на основу захтева судским путем, али и споразумно, вансудским путем, путем формалног уговора састављеног пред адвокатом или јавним бележником. Закон садржи детаљне одредбе о коришћењу стана. *Трећи део* регулише породичноправна дејства *партнерске заједнице* (без брака). Основно дејство је у дужности издржавања оног партнера, који након престанка заједнице живота, без своје кривице није у стању да се издржава, као и начин коришћења стана бивших партнера. *Четврти део* уређује *сродство*, односно сродничке везе, посебно патернитетски однос, с правилима о претпоставци, оспоравању и утврђивању очинства, као и правилима о мајчинству. Следе одредбе о *усвајању*. Усвојити се може само малолетно лице, остварује се на основу захтева усвојоца, сагласности родитеља усвојеника, сагласности брачног партнера усвојоца, а ако је усвојеник старији од 14 година, и уз његову сагласност. Усвојеник може бити малодобно лице чији родитељи не живе или чији родитељи не могу васпитавати на адекватан начин. Правно дејство усвајања је да је усвојеник у правном положају детета усвојоца, с дејством и према његовим сродницима. Усвојенички однос престаје ако је усвојилац признао своје очинство пред судом. Усвојенички однос може престати на основу заједничког,

или на основу једностраног захтева. Следе одредбе о *родитељском надзору*. Према основној одредби, малодобно дете се налази под родитељским или старатељским надзором. Надзор се остварује с циљем одговарајућег физичког, психичког и моралног развоја детета, при чему надзор родитељи остварују узајамном сарадњом. Надзор обухвата избор имена, чување и васпитавање детета, располагање имовином детета, законско заступање детета. Начин вршења родитељског надзора, у случају када родитељи живе одвојено, на захтев једног од њих, може уредити суд. У случају одвојеног живота родитеља одвојени родитељ има право на одржавање родитељске везе с дететом. Следеће одредбе су посвећене издржавању између сродника. Наспрам сродника дужност издржавања постоји ако сродник у правој линији побочни сродник првог реда (брат или сестра), и др. немају средстава за живот, без своје кривице. Пети део је посвећен *старатељству*. Основно је правило да се малодобно лице које није под родитељским надзором, ставља под старатељство, при чему пријаву подноси сродник, органу старатељства, са садржајем да је за малодобно лице неопходно успостављање старатељства.

Пета књига садржи одредбе о *стварним правима* (од пар. 5:1 до пар. 5:187). *Први део* је посвећен *поседу*. Први наслов садржи одредбе о поседу и њеној заштити. Прво поглавље садржи правила о стицању и губљењу поседа. Према основним одредбама, поседник је онај који ствар држи као своју, или на основу правног односа који га овлашћује на привремено држање ствари у својој власти. Посед ствари стиче онај који је дошао до стварне власти на ствари. Пренос поседа се остварује на основу споразума о препуштању поседа. Посед се губи ако је поседник обуставио стварну власт на ствари, или ако је власт на ствари стекло неко друго лице. Посед се не губи ако је поседник у вршењу стварне власти на ствари спречен. Смрћу поседника посед стиче наследник или правни следбеник, при чему њихов поседнички положај одређује правни наслов поседа правног претходника. Поседник има право на правну заштиту ако је без правног основа лишен поседа или ако је у свом поседу без правног основа узнемираван (у даљем тексту: забрањена самопомоћ). Против забрањеног самовласног одузимања поседник се може послужити путем самопомоћи, у случају да поседник не располаже другим средствима заштите или ако би коришћење других средстава због губитка времена могло довести до осујећења заштите поседа. У случају забрањеног самовласног одузимања поседа (сметања поседа) може се покренути и парница ради успостављања пређашњег стања поседа, или ради забране даљег сметања. Суд доноси одлуку на основу права на посед. Право лице које је узнемирено у мирном поседу, треба претпоставити. У року од годину дана од сметања, поседник може тражити успоставу пређашњег стања и од јавног бе-

лежника. *Други део* регулише *својинскоправне односе* (од пар. 5:13 до пар. 5:85). Према фундаменталној одредби носилац права својине на предмету својине има попуно и искључиву власт, унутар граница одређених законом и правима других. Власнику припадају посебно, посед, коришћење, прибирање плодова и располагање. Носилац права својине има право да искључи сваки неовлашћени утицај. Објект својине може бити свака ствар који се може узети у посед. Прописи о стварима се сходно примењују на новац и хартије од вредности, као и на природне силе које се могу користити попут ствари. Одредбе о стварима се примењују и на животиње, у складу с одступајућим одредбама који проистичу из њихове природе. Даље се регулишу припадак, прираштај, обим својинског права на непокретности, коришћење земљишта на основу уговора између власника непокретности и власника земљишта, при чему овај уговор према трећима има дејство под условом да су права уписана у земљишне књиге. Надаље се детаљно уређује садржај и заштита права својине, оригинално (одржај, налаз ствари, стицање на стварима без власника) деривативно (правни посао, јавна дражба, експропријација) стицање права својине. Дивљач и рибе који се налазе у природним водотоцима и водним реципијентима су у власништву државе. Закон садржи детаљне одредбе о предаји, спајању, мешању ствари, у погледу права код доградње, преуређење и изградње на непокретности. *Трећи део* регулише *ограничена стварна права* (од пар. 5:86 до пар. 5:187), посебно *заложно право* на покретним и непокретним старима, о укњижби заложног права на непокретности (хипотека), о потрошачкој залози, о залози на потраживању, о предмету заложног права, о правима и дужностима заложног повериоца и заложног дужника, о евиденцији залог ради обезбеђења кредита, о рангу заложних права, о остваривању заложних права, о остваривању заложног права изван судског извршног поступка, о престанку залог. Следе одредбе у праву коришћења, нпр. коришћења земљишта, о плододуживању. Затим су на реду одредбе о праву службености и о коришћење земљишта у општем интересу. *Четврти део* садржи основне одредбе о *евиденцији права на непокретности* (чл. 5:165.5:185). Прописују се начела о публицитету, начело о стицању путем укњижбе, начело формалности, начело о приоритету, начело о јавном поверењу у укњижена права, као и основна правила о укњижби, предбележби, забележби и рангу приоритета у конкуренцији више субјеката за стицање земљишнокњижних права, правила о исправци, тужбе ради брисања или исправке. Преостала (детаљна) правила остају у важности у домену посебног, банкодексног Закона о евиденцији права на непокретности.

Шеста књига садржи правила *облигационог права* (од пар. 6:1 до пар. 6:590). *Први део* садржи *заједничке одредбе* за све облигације,

као што је појам облигација (обавеза на пружање престације и право на тражење извршења престације), о правнословној изјави, о заступању, о учешћу више лица у облигацији, о испуњењу облигације. *Други део* обухвата *општа правила уговорног права*, с одредбама о закључењу уговора, о тумачењу уговора, о неважности (рушљивост и ништавост), о дејству уговора, о природним (судски неизвршивим) облигацијама, о испуњењу уговора, о повреди уговора (доцња, испуњење с недостатком, евикција, физички недостаци, јемство), неиспуњење уговора, одбијање испуњења, пропуштање дужних правних изјава, немогућност испуњења. Надаље ту су и одредбе о обезбеђењу извршења облигација, као што су капара, кауција, уговарање губитка права, и најзад, модификација уговора. Следе одредбе о уступању потраживања и преузимању дуга, као и о преносу уговора. Потом следе одредбе о престанку уговора споразумом странака, као и једностраном изјавом. *Трећи део* је посвећен *појединим облигационим уговорима*, како грађанскоправним, тако и привредним, као што су уговори којима се преноси право својине (купопродаја, поклон, размена); разни типови уговора о делу (уговор о пројектовању, уговори о изведби радова, уговор о истраживању, уговор о туристичком путовању, уговор о делу у пољопривреди, уговор о пружању јавних услужних делатности, уговор о превозу ствари). Регулисани су и типови уговора о налогу (посредништво, комисион). Надаље се регулишу разни типови уговора о коришћењу ствари (уговор о закупу, уговор о закупу ствари, о зајму уз накнаду), разни типови уговора о чувању ствари (као што је уговор о остави, уговор о збирној остави, уговор о угоститељској остави). Такође се регулише и уговор о франшизингу, затим уговор о кредиту, о вођењу текућег рачуна, уговор о факторингу, уговор о исплатама преко текућег рачуна, уговор о новчаном лизингу, и други банкарски послови. Уређени су и уговори којима се обезбеђује потраживање, као што је уговор о јемству и уговор о гаранцији. Следе разни типови уговора о осигурању, као што су уговор о одштетном осигурању, уговор о осигурању од одговорности, уговори о осигурању на одређену суму осигурања (као код осигурање живота), уговор о осигурању због несреће на послу, саобраћају. Затим следе правила уговора о доживотном издржавању и уговора о доживотној ренти. Посебно су уређана правила уговора о ортаклуку, као и уговора о заснивању заједнице живота. *Четврти део* посвећен је *одговорности за проузроковање штете*. Најпре се прописују општа правила, као што је општа забрана о проузроковању штете другом и обавеза потпуне накнаде. Кривица се прописује објективно, као одступање од очекиваног понашања у датој ситуацији. Ако што посебно није предвиђено за уговорну одговорност, сходно важе правила деликтног права. Прописују се класични екскулпациони разлози (виша сила, случај, самопомоћ, до-

принос штетника, разне уговорне редукионе клаузуле). У посебне случајеве одговорности закон укључује правила о објективној одговорности, за случај да штета потиче од дејства опасне ствари, одговорност за радње других, одговорност за штету проузроковану од стране лица које није имало способност разумевања у време проузроковања штете, одговорност за штету проузроковану у вршењу јавне дужности (управних и правосудних органа), одговорност за производе, одговорност за штете од зграда, и за штете од животиља. Предвиђена су и правила о обештећењу у случају да је проузрокована штета била сагласна праву. Пети део обухвата једностране изјаве, хартије од вредности, а шести одредбе о неоснованом обогаћењу, незваном вршењу туђих послова, јавно обећање награде, преузимање обавезе у општем интересу.

Седма књига садржи одредбе о наслеђивању (од пар. 7:1 до пар. 7:100). Кодекс прихвата систем преласка имовине с оставиоца не његове наследнике по сили закона у тренутку смрти оставиоца, што ће рећи, да је прихваћен систем *hereditas ex lege*, а не систем лежеће заоставштине (*hereditas jacens*). Захтевање заоставштине не застарева. Основи за позивање на наслеђе су тестамент, закон и уговор, при чему ако је оставилац оставио тестамент, приоритет има тестамент. Из наслеђа изостаје онај који није преживео оставиоца, ако је наследник недостојан, кога је оставилац искључио, ко се одрека наслеђа и ко је одбио наслеђе. Закон детаљно уређује наслеђивање по основу тестаamenta, предвиђајући слободу тестирања, о личном карактеру тестирања. У погледу врсте тестаamenta закон предвиђа путем јавног тестаamenta (пред јавним бележником, према прописима о форми јавних бележника), приватног тестаamenta (мора се саставити у писменој форми, с потписом тестатора), усмено тестаменту (уколико се неко налази у животной опасности, уз присуство два сведока) има места само у случајевима предвиђеним законом. Закон прописује и садржај тестаamenta, као што је именовање наследника, може садржати одредбу о искључењу, о налогу и др. Имовина која није обухваћена тестаментом, расправља се по законском реду наслеђивања. Ништав је тестамент који је противан моралу, неразумљив или противречан. Услов из тестаamenta не дира у пуноважност, осим ако се утврди да оставилац тестаментално располагање не би предузео без услова. Тестамент је рушљив ако је написан под маном воље тестатора. Тестамент је опозив под условима форме прописане тестаментом. Тестатор је дужан да поштује одредбе о нужном делу нужних наследника и то у корист деце, брачног друга и родитеља. Уговор о наслеђивању се закључује између оставиоца и наследника уз обавезу наследника да оставиоцу плати доживотно издржавање, пружи негу, а оставилац за случај смрти уступа део или целину његове имовине. Уговор о узајамном наслеђивању између супружника је допуштен. Поклон

за случај смрти ће важити ако поколнопримац преживи оставиоца. Следе правила о законском наслеђивању, и то према наследним редовима – у први спадају потомци на једнаке делове. Гранско наслеђе постоји када не наслеђују потомци, и када је имовина оставиоца настала наслеђем или поклоном усходних сродника, тада наслеђују ту имовину родитељи. Усвојеник наслеђује усвојиоца и његову родбину као дете у крвном сродству. Ако нема тестаментарних нити законских наследника наслеђује држава.

Осма књига (пар. 8:1 до 8:6) састоји се из одредаба о значењу употребљених израза, одредбе о ступању на снагу (15. март 2014) и одредбе о уподобљености норми кодекса с нормама ЕУ.

2.3. Ступање на снагу и будуће дејство

Осим термина ступање на снагу нови МГЗ не садржи ближе одредбе. У међувремену, у марту 2013. је оглашен (иначе ступио на снагу истовремено са ГЗ), опсежан *Закон о спровођењу МГЗ-а*.¹⁷ Опште је правило које је овим законом усвојен јесте *будуће дејство* закона, тј. примена на оне грађанскоправне односе који су настали после ступања на снагу и принцип забране *ретроактивности*. Закон садржи одредбе о ступању на снагу по појединим књигама, односно поглављима, те међу тим одредбама има и оних који се односи на примену тзв. доктрине о *тренутном ступању на снагу*, уколико је поводом неког правног односа започет поступак по ранијем, а протеже се на време ступања на снагу новог грађанског законика. На пример, у започетим поступцима поводом старатељства треба примењивати нови МГЗ. У погледу права личности се такође прихвата будуће дејство. То вреди и за облигационе односе – на њих се примењују прописи ранијег МГЗ. Нови МГЗ примењује се на облигације настале после ступања на снагу новог МГЗ-а. Усаглашавање статута односно уговора о оснивању привредних друштава и њихова поновна регистрација мора се обавити код надлежног регистарског суда до 15. марта 2016. Закон о спровођењу МГЗ предвиђа укидање неких важећих закона, нпр. Закона о привредним друштвима и Закона о породичним односима. Такође предвиђа и обавезу усклађивања неких ванкодекских цивилних закона који су делом или у целини остали на снази.

¹⁷ Вид. 2013. évi CLXXVII. Törvény a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény hatálybalépítésével összefüggő átmeneti és felhatalmazó rendelkezésekről (Закон о ступању на снагу, МГЗ, о прелазним и овлашћујућим одредбама од 2013), *Magyar Közlöny* (Службени лист), бр. 185/13. од 8. новембра 2013.

3. ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

Рад је написан с циљем да се анализирају основна начела законика, методи кодификације, систем и основе садржаја као и временско важење (ступање на снагу) новог Мађарског грађанског законика од 2014. године, хармонизација правила кодекса с европским смерницама у области цивилних права.

У првом делу рада се разматрају основне тенденције развоја кодификације мађарског грађанског права у периоду репрезентативног и грађанског друштва. Други део је посвећен новом Мађарском грађанском законнику 2013/14, садржају, његовим методима регулисања и односу према ванкодекском грађанском законодавству – уз прихватање теорије о будућем дејству. Истиче се тежња законодавца за потпуношћу, тако да су обухваћене све области грађанског права према пандектном систему – лично право, право привредних друштава, с правом удружења грађана, породично право, облигационо и наследно право. Према основним начелима, прихвата се начело равноправности странака у грађанскоправним односима, без обзира да ли су физичка или правна лица, начело савесности и поштења, забране изигравања права. Породично право је вођено посебним начелима, везаних за заштиту брака, породице и деце. Уговорно право је вођено слободом уговарања уз ограничење добрих обичаја и морала. Деликтно облигационо право је вођено начелом опште забране проузроковања штете другом, начелом потпуности накнаде, како материјалне тако и нематеријалне штете. Уговорна одговорност је засебно уређена, посебним правилима, тако да се правила деликтог права сходно примењују у тој материји ако посебна правила о уговорној одговорности што друго не предвиђају. Регулишу се и остали извори облигација, неосновано обогаћење, незвано вршење туђих послова, једностране изјаве воље и хартије од вредности. Позивање на наслеђе остварује се по основу уговора о наслеђивању, тестаментa и закона. Тестаментарна слобода се ограничава правилима о нужном делу. Прихвата се систем преласка имовине по сили закона од тренутка смрти оставиоца. Држава наслеђује ако нема ни уговорних, ни тестаментарних нити законских наследника.

Dr Jožef Salma

Professor

University of Novi Sad Faculty of Law

ON THE HISTORY OF CODIFICATION OF HUNGARIAN CIVIL LAW AND THE NEW HUNGARIAN CIVIL CODE

Summary

The first part of the paper examines the basic tendencies in the development of the codification of Hungarian civil law in the period of representative and civil society. The second part deals with the new Hungarian Civil Code (2013/14) its content, methods of regulation and its relation to other civil legislation, temporal validity with the adherence to the idea of validity pro futuro, as well as its tendency to harmonize its norms with the guidelines of the European civil law. In accordance with the idea of completeness, the lawmakers incorporated all of the areas of civil law according to the pandecta system – personal law, corporate law with civil association law, family law, obligations and inheritance. The Code is based on the principle of equality of parties in civil relations, the principle of good faith, *fraus legis* prohibition. Family law is based on specific principles of protection of marriage, family and children. Contract law is based on the freedom of contract, limited by good customs and morality. Tort law is guided by the principle of prohibiting the harm to others, full compensation of material and imaterial damages. Contractual responsibility is regulated separately, so that the tort rules apply if the specific rules of contractual responsibility donot say otherwise. Other grounds for obligations are also regulated, as well as unjustified enrichment, doing business without order or authority, unilateral expression of intention and securities. The grounds for inheritance are contractual, statutory or based on the will. Freedom of disposition by will is limited by statutory rules regulating the forced share. The system of transfer of property ex lege after the death is adopted. The state is a successor if there are no testamentary, statutory or contractual inheritors.

Key words: *History of codification of Hungarian Civil law. – The codification of the new Hungarian Civil Code. – Methods of Codification. – Relation between laws and the Code. – Application of Incorporation Theory. – Corporate and civil law.*